

2012/13

VA-barometern 2012/13 – VA-rapport 2012:5

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-85585-65-6

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter: [vetenskapollm](#)

Blogg: www.v-a.se/blogg

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

VA-barometern genomförs med stöd av:

Forskningsrådet för
Arbetsliv och
Socialvetenskap

Forskningsrådet för miljö, areella näringar
och samhällsbyggande, Formas

Vetenskapsrådet

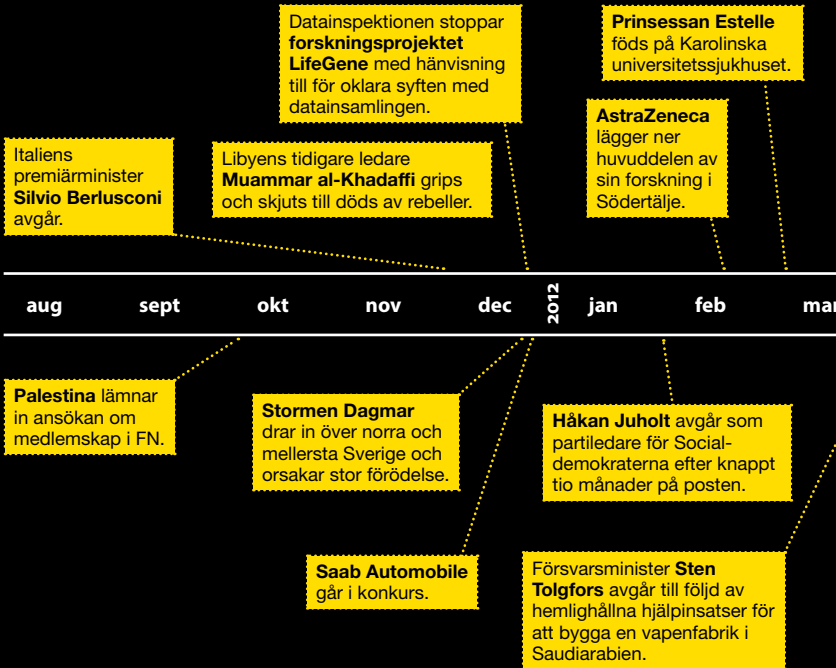
BÅDE UPP- OCH NEDGÅNGAR

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Förtroendeökning för forskare, både för universitetsforskare och för forskare vid företag.
- Stabil syn på den vetenskapliga och tekniska utvecklingens betydelse för människor.
- Stort stöd för registerbaserad forskning.
- Mindre lockande med en framtida forskarkarriär.

VAs barometer görs genom cirka 1 000 telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16–74 år. Intervjuerna genomfördes av Exquiro den 29 september–6 oktober 2012. Frågorna som ställdes finns på VAs webbplats: www.v-a.se. Mätningen är den elfte sedan Vetenskap & Allmänhet bildades 2002.

ÅRET SOM GICK

Nordkorea skjuter upp raketer som omvärlden misstänker är kärnvapenmissiler.

Loreen vinner **Eurovision Song Contest**.

Förste människan på månen **Neil Armstrong** avlider.

Tragisk olycka på Kolmårdens djurpark där en djurvårdare **attackeras av vargar** och avlider.

Myndigheters kostsamma representation uppmärksammas i media.

Världens första livmodertransplantationer från mor till dotter genomförs av forskare verksamma vid Göteborgs universitet.

april

maj

juni

juli

aug

sept

okt

Solcellsdrivna katamaranen **Türanor PlanetSolar** genomför som första fartyg en världsomsegling med solenergi som enda kraftkälla.

Centrala etikprövningsnämnden misstänks ha **förfalskat offentliga dokument**.

Rättegången mot **Anders Behring Breivik** inleds i Oslo.

CERN tror sig ha observerat den länge eftersökta **Higgs Boson-partikeln**.

VA-barometerintervjuer genomförs.

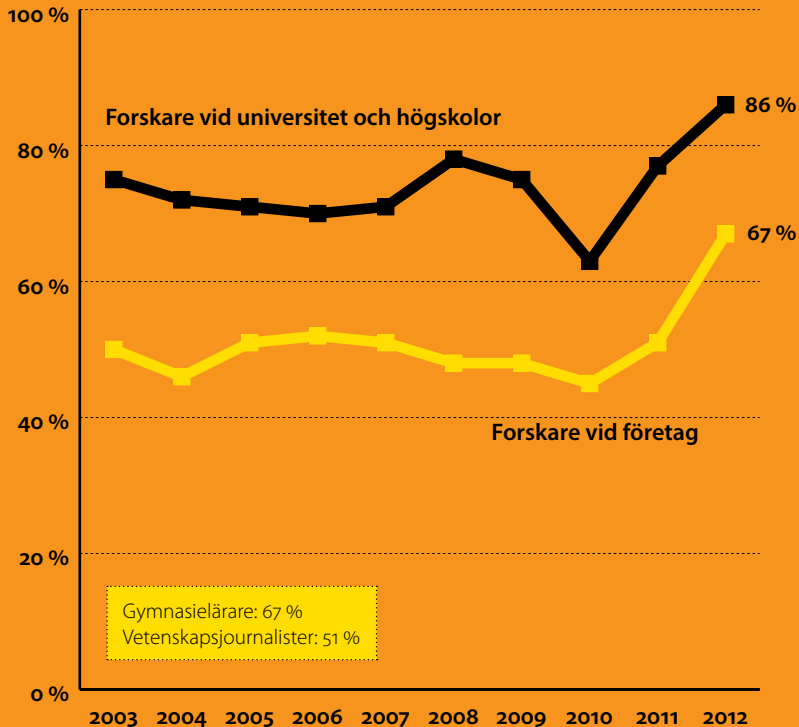
HÖGT FÖRTROENDE FÖR FORSKARE

Förra året syntes en uppgång i svenskarnas förtroende för forskare efter en kraftig nedgång 2010. I år är förtroendesiffrorna ännu högre.

Förtroendet för forskare har svängt under de tio år vi kan överblicka och tycks tämligen lättpåverkat av yttre händelser. Inga större skandaler föregick årets mätning. I stället har media rapporterat flitigt om regeringens forskningsförslag i statsbudgeten och om forsknings- och innovationspropositionen. Även oppositionen har fört fram att det är genom att satsa på kunskap som Sverige långsiktigt ska ta sig ur den ekonomiska krisen.

I figuren visas också förtroendesiffror för de två andra yrkesgrupper som ingick i årets mätning, gymnasielärare och vetenskapsjournalister. För dessa har vi inga tidigare mätpunkter.

*Figuren visar den andel av allmänheten som har **stort** eller **mycket stort** förtroende för forskare (femgradig skala från Mycket stort förtroende till Inget förtroende alls), samt för vetenskapsjournalister och gymnasielärare.*

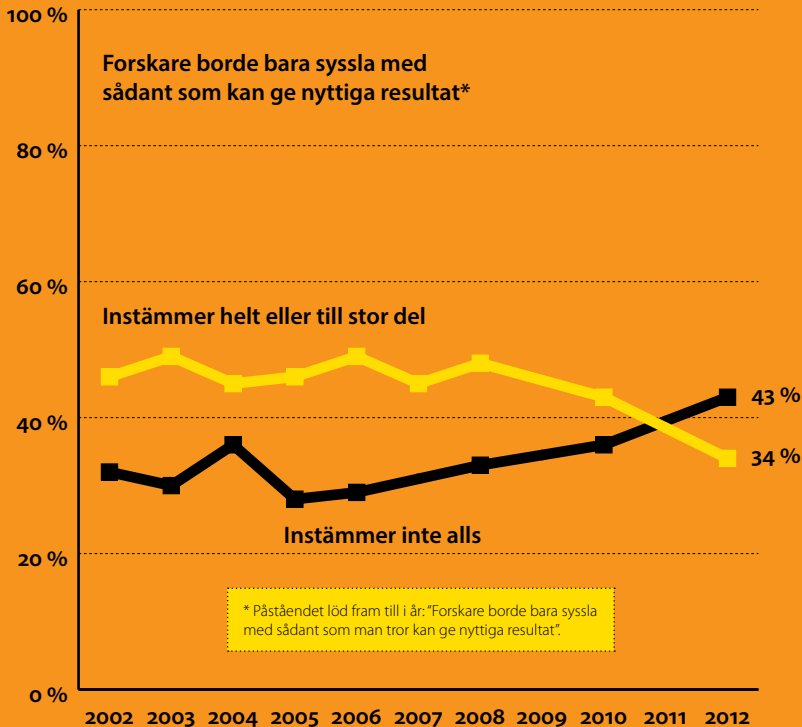

UPPSVING FÖR GRUNDFORSKNINGEN?

Under åren har vi mätt i vilken utsträckning allmänheten anser att Sverige borde satsa på ”nyttig” forskning. Allt färre instämmer i att vi bara ska satsa på nyttig forskning. Dessutom är det fler än tidigare – 43 procent jämfört med 36 procent 2010 – som inte alls instämmer i påståendet. Det är framför allt de med högskoleutbildning och de i åldern 16–44 år som förespråkar att forskningen inte bara ska vara ”nyttig”.

Förändringarna skulle kunna vara ett tecken på att allt fler uppmärksammat att omedelbar nytta inte alltid är en måttstock på långsiktig nytta.

*Figuren visar andelen som **instämmer helt** eller **till stor del** och **inte alls** (fyrgradig svarsskala från *Instämmer helt till Instämmer inte alls*).*

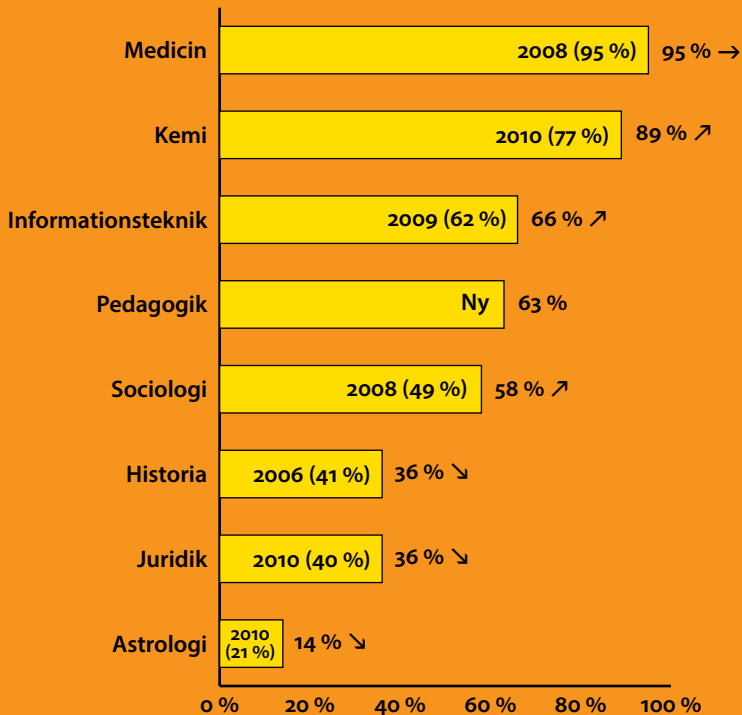
MEDICIN MEST VETENSKAPLIGT

Synen på olika ämnens vetenskaplighet varierar, där medicin och kemi bedöms som mest vetenskapliga. Mönstret känns igen från våra tidigare mätningar, där medicin och naturvetenskapliga ämnen över åren har setts som mest vetenskapliga. De med högskoleutbildning bedömer generellt de olika ämnena som mer vetenskapliga än de med kortare utbildning, men skillnaderna är inte särskilt stora.

Andelen som bedömer astrologi som vetenskapligt minskar, från 21 procent 2010 till 14 procent i år.

Alla ämnen förklaras i intervjun för att undvika missförstånd. Astrologi anges till exempel vara ”studiet av stjärntecknens inverkan på våra liv”.

Figuren visar andelen som svarar 4 eller 5 på en femgradig skala (1 = Inte alls vetenskapligt och 5 = I högsta grad vetenskapligt) på frågan ”I vilken utsträckning bedömer du följande områden som vetenskapliga?”

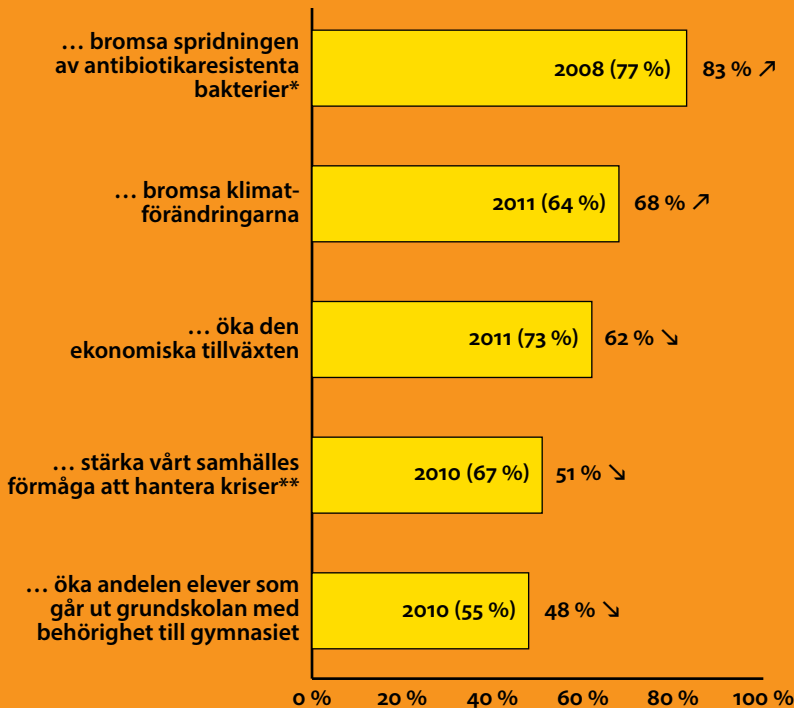

VARIERANDE TILLTRO TILL FORSKNINGEN

Svenskarnas tilltro till forskningens möjligheter är stark inom vissa områden men svagare, och avtagande, inom andra.

Den pågående ekonomiska krisen och läget i världsekonomin förklarar sannolikt de sjunkande siffrorna för tilltron till forskningen på ekonomins område, liksom i viss mån uppfattningen om samhällets förmåga att hantera kriser. Könsskillnaderna är oftast små, men fler män än kvinnor har tilltro till att forskningen kan öka den ekonomiska tillväxten. Överlag är äldre mer pessimistiska i sin uppfattning om forskningens möjligheter.

Figuren visar andelen som tror att forskningen har goda möjligheter att inom tio år bidra till att ... (Svarsalternativ: Ja, Nej och Vet ej.)

* År 2008 var formuleringen "bromsa utvecklingen av ...".

** År 2010 hade frågan tillägget "t.ex. terrorism eller ekonomisk kris".

SVENSKAR VILL SATSA PÅ FORSKNING

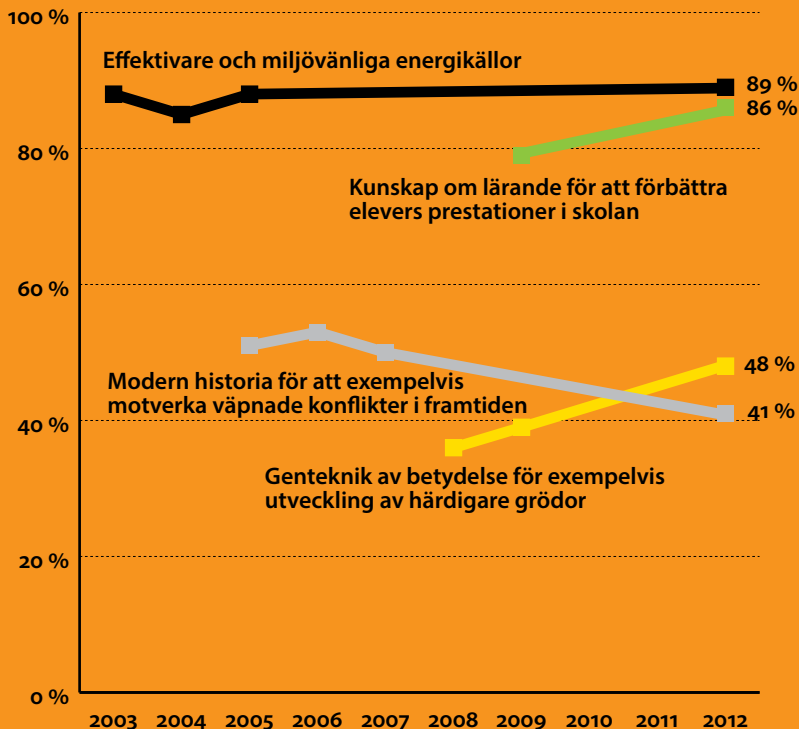
Det finns starkt stöd för statliga forskningssatsningar i Sverige. Framför allt gäller det områden som ligger människor nära och är påtagliga i vardagen, som exempelvis skola och energiförsörjning.

Historieforskningen får ett svagare stöd i årets mätning. Stödet är jämförelsevis starkare hos yngre och högutbildade.

En större andel än tidigare vill satsa på genteknik för att utveckla härdigare grödor. Sedan tidigare vet vi att genteknikforskning anses mycket mer angelägen när den handlar om att bota sjukdomar (år 2007, 81 procent) än när den syftar till att utveckla härdigare grödor.

Det är framför allt hos yngre (16–29 år) som uppgången är tydlig.

Figuren visar andelen som svarar 4 eller 5 på en femgradig skala från 1 = Inte alls viktigt till 5 = Mycket viktigt på frågan "Hur viktigt anser du det vara att Sverige satsar statliga medel inom dessa områden?"

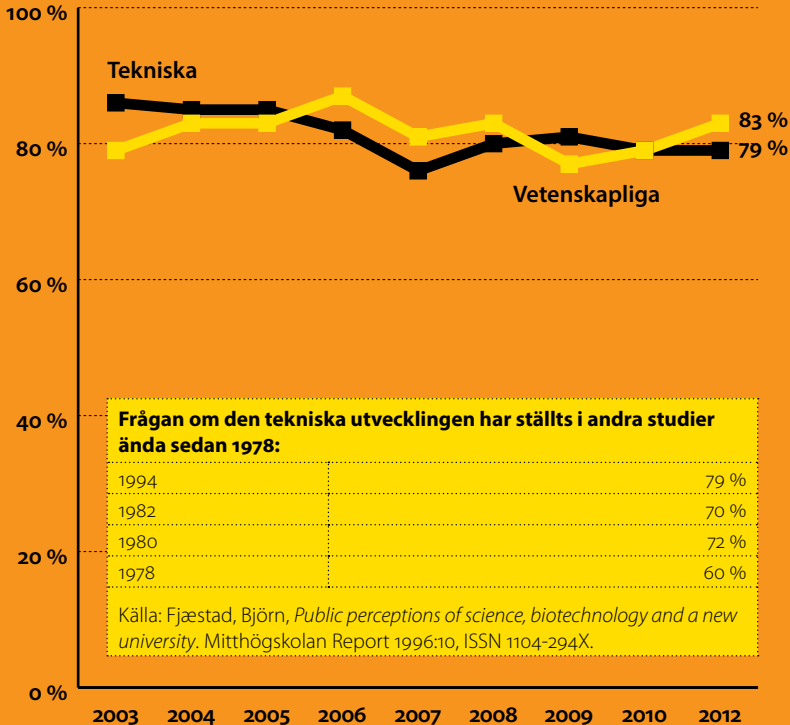

VETENSKAP & TEKNIK GÖR LIVET BÄTTRE

I tio år har VA frågat om den vetenskapliga respektive tekniska utvecklingen de senaste tio till tjugo åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor. Inställningen är stabil över åren och varierar mindre än vad till exempel förtroendet för forskare gör. Inställningen till den vetenskapliga eller tekniska utvecklingen är troligen mer grundmurad och mer att likna vid en inställning till vårt moderna samhälle.

Högutbildade har en lite mer positiv inställning till den vetenskapliga utvecklingen. Äldre och de med enbart grundskoleutbildning är mer negativa till den tekniska utvecklingen.

*Figuren visar andelen som svarar **mycket** eller **något bättre** (femgradig skala från Mycket bättre till Mycket sämre). Frågorna har ställts till halva det totala urvalet vardera, dvs. cirka 500 personer.*

Frågan om den tekniska utvecklingen har ställts i andra studier ända sedan 1978:

1994	79 %
1982	70 %
1980	72 %
1978	60 %

Källa: Fjæstad, Björn, *Public perceptions of science, biotechnology and a new university*. Mitthögskolan Report 1996:10, ISSN 1104-294X.

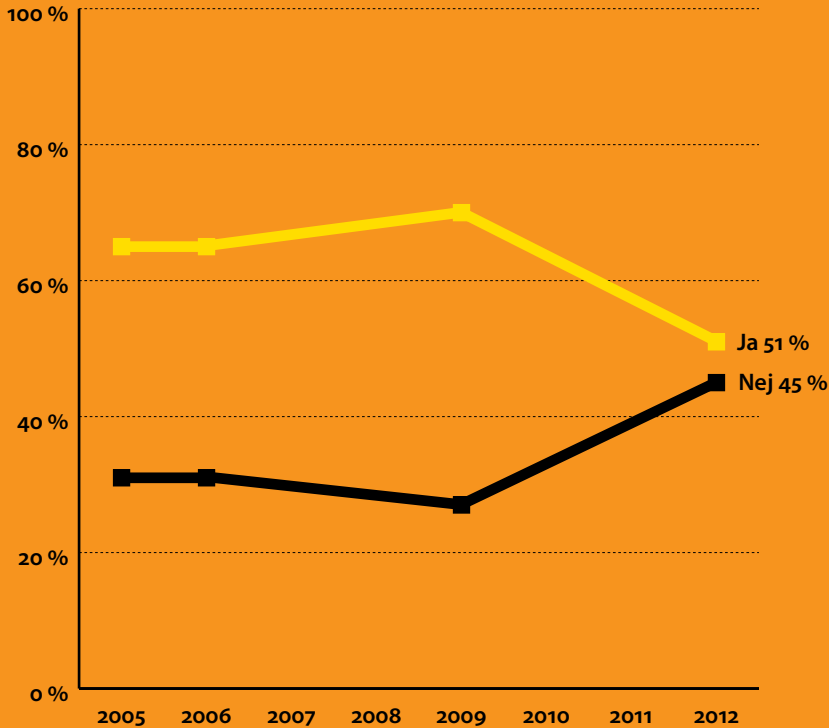
FÄRRE STÖRS AV LARMRAPPORTER

Andelen som tycker att det publiceras för många larmrapporter sjunker ordentligt i årets mätning.

Kvinnor och personer från 45 år och uppåt anser i högre utsträckning att det publiceras för många larmrapporter. Män och de i åldern 30–44 år är av motsatt uppfattning.

Det är svårt att ha en tydlig uppfattning om vad förändringen beror på. Kanske är det så att det publiceras färre larmrapporter eller att människor i allmänhet störs mindre av dessa och med åren lärt sig filtrera bort sådan information. VA planerar att undersöka frågan vidare och studera på vilka sätt och i vilken omfattning media tar upp vetenskap.

*Figuren visar andelen som svarar **ja** respektive **nej** på frågan om det publiceras för många larmrapporter (andelen Vet ej redovisas inte). Frågan har ställts till halva det totala urvalet, dvs. cirka 500 personer. Den andra hälften har fått frågan på nästa uppslag.*

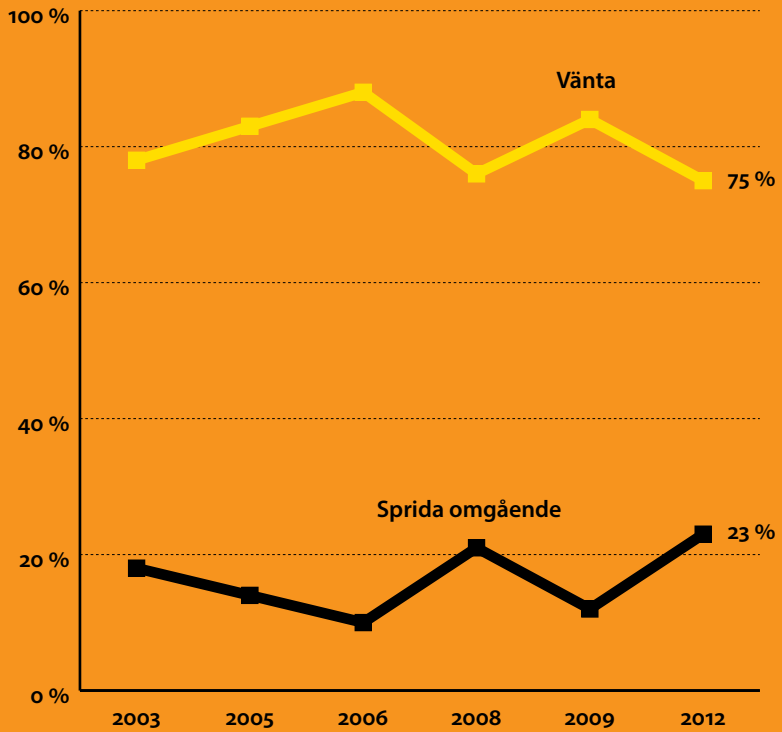
AVVAKTA MED ATT PUBLICERA NYA RÖN

Halva urvalet fick ta ställning till om forskningsresultat som kan ha betydelse för människors hälsa ska spridas genast till allmänheten eller om man ska vänta tills andra undersökningar bekräftat resultaten. Andelen som vill vänta sjunker igen efter att ha stigit vid förra mätpunkten. Fler vill med andra ord ta del av forskningsresultaten direkt.

Ålderskategorin 45–59 år vill i högre utsträckning sprida forskningsresultat direkt, medan äldre vill vänta.

Sammantaget är det ändå en mycket större andel som vill vänta med att publicera nya rön.

*Figuren visar andelen som svarar **sprida omgående** respektive **vänta**. Andelen Vet ej redovisas inte i figuren. Frågan har ställts till halva det totala urvalet, dvs. cirka 500 personer. Den andra hälften har fått frågan på föregående uppslag.*

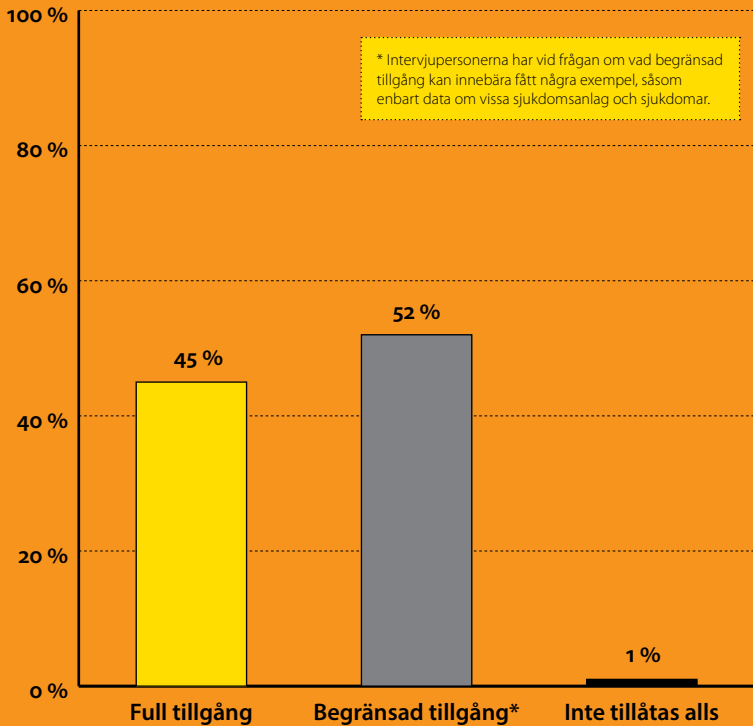

REGISTERBASERAD FORSKNING – JA TACK!

De senaste åren har det diskuterats om forskare bör få tillgång till databaser med information om enskilda personers sjukdomsanlag och hälsotillstånd. Debatten har förts mot bakgrund av att den personliga integriteten kan inskränkas av sådana databaser, även om personerna sagt ja till att ingå i registren.

Vi har därför undersökt inställningen till att ge forskare tillgång till databaser med information om enskilda personers hälsa och sjukdomar. Resultaten visar på ett starkt stöd för den registerbaserade forskning som syftar till att förbättra människors hälsa.

*Figuren visar andelen som svarar **full tillgång, begränsad tillgång** eller **inte tillåtas alls** på frågan om medicinska forskare ska ha tillgång till databaser med information om enskilda personers sjukdomsanlag och hälsotillstånd. Andelen Vet ej redovisas inte i figuren.*

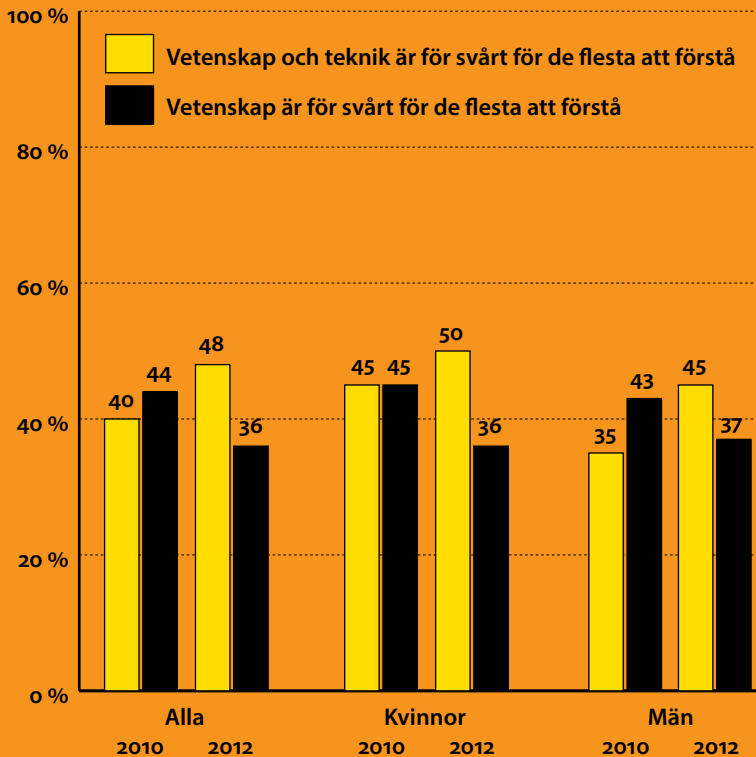

VETENSKAP OCH TEKNIK – FÖR SVÅRT?

VA har varje år frågat i vilken grad människor instämmer i påståendet att *vetenskap och teknik är för svårt för de flesta att förstå*. Vid ett tidigare tillfälle, år 2010, fick halva urvalet frågan huruvida enbart *vetenskap är för svårt för de flesta att förstå*. Även i år har frågan delats upp. *Vetenskap och teknik* anses svårare att förstå, medan enbart *vetenskap* upplevs lättare att förstå, också jämfört med den förra mätningen.

Det är de äldre och de med enbart grundskoleutbildning som i högst grad instämmer i båda påståendena. Könsskillnaderna är mindre i denna mätning men följer i stort samma mönster. Dock är det fler män än kvinnor som instämmer i att *vetenskap* är för svårt för de flesta att förstå.

Figuren visar andelen som **instämmer helt** och **till stor del** i påståendet "Vetenskap och teknik är för svårt för de flesta att förstå" respektive "Vetenskap är för svårt för de flesta att förstå" (fyrgradig svarsskala från Instämmer helt till Instämmer inte alls), samt könsfördelningen på de svarande.

MINDRE LOCKANDE MED FORSKARKARRIÄR

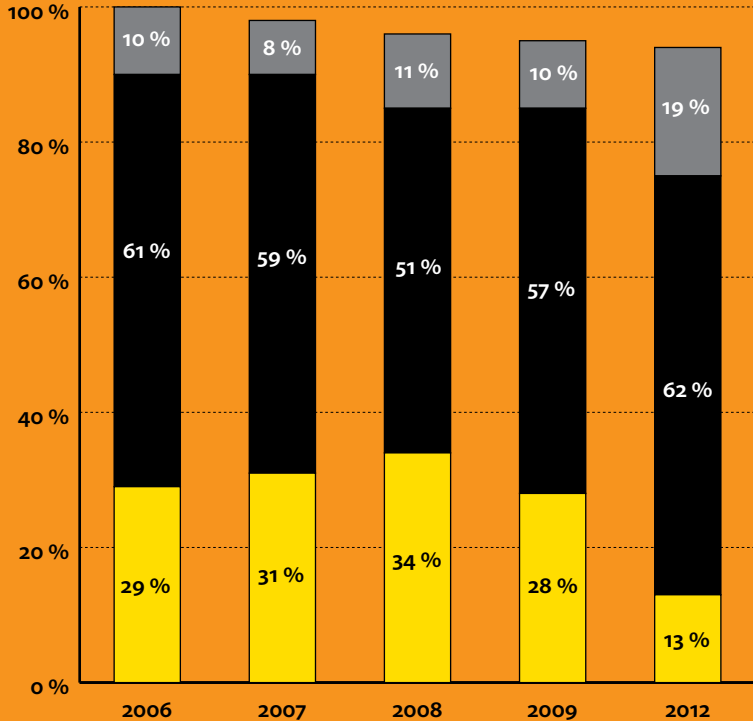
Färre unga (16–29 år) än tidigare kan tänka sig en framtida forskarkarriär. Andelen som svarar nej på frågan är relativt konstant över åren, men i år märks en större osäkerhet.

Unga män är både mer positiva (15 procent jämfört med 10 procent för kvinnorna) och mer osäkra (22 procent jämfört med 16 procent för unga kvinnor). Männens svarar nej till 58 procent, kvinnorna till 66 procent.

En procent av de tillfrågade arbetar redan som forskare.

*Figuren visar andelen som svarar **ja**, **nej** och **kanske** på frågan "Skulle du vilja arbeta som forskare i framtiden?" Frågan ställs endast till unga mellan 16 och 29 år. Andelen Vet ej redovisas inte.*

Ja Nej Kanske

Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning som engagerar. VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning – samhälle genom opinionsundersökningar och studier. Medlemmar är ett 80-tal organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se